

РОЛЬ МУЗИЧНОГО СУПРОВОДУ У СТВОРЕННІ ЕМОЦІЙНОГО НАПРУЖЕННЯ ТА ДРАМАТИЗМУ В КІНО: АНАЛІЗ ФІЛЬМІВ КРІСТОФЕРА НОЛАНА

Рожко Дарина Юріївна, студентка IV курсу (групи ВТПб-1-21-4.0д.) спеціальності 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: Терещенко Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних комунікацій Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

У цій статті проаналізовано роль музичного супроводу у створенні емоційного напруження та драматизму в кіно. Об'єктом дослідження стали фільми відомого режисера Крістофера Нолана, зокрема такі його знакові картини, як «Інтерстеллар», «Дюнкерк» і «Початок». Під час дослідження розглядаються теоретичні основи використання музики в кіно, визначається її емоційна функція та механізм впливу на глядачів. Проведено аналіз конкретних сцен, де за допомогою музики значно підсилюється напруження. Окрему увагу приділено творчості композитора Ганса Ціммера, чия музика стала невід'ємною частиною фільмів К. Нолана.

Ключові слова: кіно, музичний супровід, емоційне напруження, драматизм, емоційний вплив.

Музика, вже тривалий час, є невід'ємною частиною кінематографа. Вона безпосередньо впливає та підсилює емоційне сприйняття глядачами подій на екрані. Тож постає питання, як саме музичний супровід впливає на створення емоційної напруги та підкреслення драматичних моментів? На особливу увагу, у контексті дослідження означеної теми, заслуговують фільми Крістофера Нолана, музичний супровід в яких не лише доповнює створені режисером візуальні образи, але й формує емоційний ландшафт, впливаючи на сприйняття сюжету та персонажів.

Дане дослідження є актуальним для ряду галузей, зокрема для аудіовізуального мистецтва та виробництва, кінознавства, музикознавства, культурології, доповнюючи новими аспектами значення та розуміння впливу музики на глядацькі емоції та сприйняття.

Стан розробки проблеми дослідження. Питанням використання музики в кіно та ролі музичного супроводу в кіномистецтві приділяли увагу українські та закордонні дослідники, зокрема: Бут О., Гофман Р. (драматургічні концепції та функції музики в кіно), Сечіна К. (засоби впливу та приховані сенси музики в кіно), Кабак-Редей А. (поєднання кіно, музики та експериментальної психології) та інші.

Вагомий внесок також зробив український дослідник Леонтьєв С., який у своїй дисертації розкрив яскравий феномен синтезу візуального ряду та музики у кращих зразках американського кіно, що створює комплексний вплив на глядача (Леонтьєв, 2019).

Мета статті – проаналізувати та виявити механізми впливу музичного супроводу та його роль на емоційне напруження та драматизм у фільмах Крістофера Нолана.

Основні завдання статті полягають у окресленні теоретичних основи використання музики в кіно, з акцентом на її емоційній функції; визначенні ролі музики у створенні емоційних моментів на прикладі фільмів Нолана К., зокрема через аналіз музичних партитур Ганса Ціммера; розкритті взаємодії музичного супроводу з візуальними елементами у контексті підсилення напруження у ключових сценах.

Музика – це композиція звуків, тоді як фільм розвивається через поєднання зображень і графіків. Їх об'єднує глибокий зв'язок, що бере свій початок у сфері емоцій (Сечіна, 2019). Музика створює емоційний контекст для глядача, підсилюючи візуальні образи та визначаючи настрій сцени. Так, дослідник Леонтьєв С. зазначає, що головним завданням для композиторів, які працюють на створення кіномузики, залишається віднайти просту та, водночас, художньо і змістовно виповнену, пластичну мелодію, яка буде максимально підкреслювати характери головних персонажів, потрібну емоційну атмосферу, настрій, думки тощо (Леонтьєв, 2019: 7).

Визначенню ролі музичного супроводу в кіно, приділяли увагу багато дослідників. Так, аналізуючи публікації Сечіної К. та Бут О., окреслимо деякі з таких ролей (Сечіна, 2019; Бут, 2010):

- музика як інтерес (діяльність) одного або декількох героїв (наприклад: «Народження зірки» Купера Б.) – музика може бути образом-характеристикою (лейтмотивом) або самохарактеристикою героя, що виражається через спів, танець тощо;

- музика як елемент уваги - герої слухають музику вдома, на концерті; вмикають приймач або магнітофон («Тіло і душа» Еньєді І., «Діана» Гіршбігеля О.);

- музика як елемент національного колориту (наприклад: «Пропала грамота» Івченка Б., «Повернення» Альмадовара П.);

- музика як репрезентація епохи, періоду (наприклад: «Бен Гур» Бекмамбетова Т., «Міст короля Людовіка Святого» МакГакіан М., «Бродвейська мелодія сорокових» Таурога Н.) тут використано стилізовану музику або створено реконструкції стародавніх музичних творів, які відображають події певного періоду або проміжку час;

- музика як елемент зображення простору (війна – «Дюнкерк» Нолана К.).

Як бачимо, музичний супровід притаманний всім жанрам, він здатний викликати специфічні емоції, спрощуючи процес ідентифікації з персонажами та подіями. Також він сприяє формуванню глядацьких очікувань щодо майбутніх

подій у наративі фільму (Mera, Stumpf, 2014).

Музичний супровід в кіно виконує кілька функцій, включаючи: емоційну – викликає специфічні емоції у глядачів; підкреслювальну – підсилює візуальні образи та атмосферу сцени; символічну – надає значення певним подіям або персонажам; структурну – допомагає формувати наратив, встановлюючи очікування щодо майбутніх подій (Hoffman, 2018; The role of music in film, 2023).

Прикладами майстерного використання музичного супроводу є фільми Крістофера Нолана – митця, знаного своїм унікальним підходом до режисури, Музика у його фільмах набуває особливого значення, а партитури, створені Гансом Ціммером для стрічок Нолана не тільки доповнюють наратив, а й формують особливу атмосферу, підкреслюючи драматизм подій.

Для дослідження впливу музичного супроводу на емоційне сприйняття кінострічок та створення відповідного емоційного напруження було обрано три фільми Крістофера Нолана, а саме: «Інтерстеллар», «Дюнкерк» і «Початок».

У цих фільмах емоційне напруження досягається завдяки застосуванню спеціальних музичних технік та прийомів. Композитор Ганс Ціммер часто використовує ефект звукової ескалації (наприклад, прийом Shepard Tone), що створює враження постійно зростаючого звуку, посилюючи відчуття тривоги. Такий підхід можна побачити у фільмі «Дюнкерк» (2017), де звук наростає разом із емоційним напруженням у сценах бойових дій та очікування порятунку. Наприклад, сцена евакуації військових з пляжу супроводжується напруженим ритмом. Це надає музиці динаміки, підкреслюючи терміновість та безвихідь ситуації (Нолан, 2010, ч. 00:05:21–00:06:22). Інша важлива сцена, коли герой Фарріер намагається приземлитися на бомбардувальнику, супроводжується низькочастотною музикою, що викликає страх і напругу (Нолан, 2010, ч. 1:35:57–1:37:37).

У фільмі «Інтерстеллар» музика передає почуття героїв, які переживають зраду та відчай, надію та любов. Зокрема, використання органу як основного інструменту підсилює філософські та космічні мотиви стрічки, створюючи майже релігійне відчуття величі та невідомості. Один із найвпливовіших моментів – політ Купера в чорну діру, де потужні звуки органу підкреслюють ризик і драму ситуації (Нолан, 2014, ч. 00:59:19–01:00:16). Іншим важливим моментом є сцена, коли Купер спостерігає за відеозаписами своїх дітей, які дорослішають без нього. Тут музика звучить м'яко та зворушливо, створюючи атмосферу ностальгії та жалю. Ця емоційна контрастність показує, як музичний супровід може змінювати сприйняття однієї і тієї ж сцени, залежно від використання різних мелодій та ритмів (Нолан, 2014, ч. 01:18:44–01:22:47).

У стрічці «Початок» використовується повільне розгортання класичної композиції «Non, Je Ne Regrette Rien», створюючи враження сповільнення або пришвидшення часу. Це перетворює музику на ключовий елемент наративу, посилюючи емоційний вплив на глядача. Наприклад, сцена, в якій команда намагається виконати завдання в сні, супроводжується наростаючою музикою,

що викликає напруження у глядача. Музика підсилює динаміку дій, створюючи атмосферу тривоги та непередбачуваності (Нолан, 2017, ч. 01:23:26).

Музика у фільмах Нолана К. також, часто взаємодіє з візуальними елементами, підсилюючи емоційний вплив на глядачів. Музика не лише доповнює візуальні образи, але й активно формує емоційний контекст. Наприклад, у «Інтерстеллар» використання органу в сценах, пов'язаних з космічними подорожами, створює величну атмосферу та відчуття безмежності. Цей звук доповнює візуальні образи, формуючи емоційний наповненість фільму ситуації (Нолан, 2014). А у стрічці «Дюнкерк» музика, що відтворює звук годинника, створює відчуття безперервності часу і формує ритм дій, відображаючи терміновість ситуації на екрані. Коли герої намагаються врятуватися з пляжу, зміна ритму музики збігається з подіями на екрані, створюючи відчуття катастрофи та непередбачуваності ситуації (Нолан, 2010).

Тож, взаємодія між звуком та зображенням підкреслює відчуття безвиході, яке переживають персонажі. У фільмі «Початок» Нолан К. використовує музику як ключовий елемент для створення враження сну. Музика повільно переходить від однієї сцени до іншої, підкреслюючи динаміку снів і реальності. Особливо яскравим є момент, коли персонажі намагаються вийти зі сну, а музика, наростаючи, підсилює напруження та хаос. Візуальні ефекти, поєднані з динамічною музикою, створюють враження, що реальність і сон переплітаються, що збагачує глядацький досвід ситуації (Нолан, 2017, ч. 02:06:32).

Узагальнюючи все вищезазначене, можемо дійти висновку, що музика є важливим елементом кінематографу, який не лише доповнює зображення, а й суттєво впливає на його емоційне сприйняття. Яскравим прикладом цього є фільми Крістофера Нолана. Завдяки співпраці Нолана з Гансом Ціммером, музичний супровід у таких фільмах, як «Інтерстеллар», «Дюнкерк» та «Початок», стає потужним інструментом для створення емоційної напруги, драматизму та занурення глядача у сюжет. Музика у цих фільмах не лише підсилює атмосферу, але й формує унікальний емоційний досвід, збагачуючи складні сюжетні лінії. Таким чином, музичний супровід стає не лише фоном, а й ключовим елементом, що формує емоційний ландшафт та впливає на глядацьке сприйняття.

Проведений аналіз визначає роль музики в кіно та підкреслює її важливість, зокрема у побудові емоційного контексту, а також відкриває нові перспективи для подальшого більш глибокого дослідження взаємодії між звуковим і візуальним контентом у кінематографі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бут О. Драматургічні функції та концепції кіномузики. *Кінотеатр*. 2010. № 2. URL: http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1284
2. Леонтьєв С. Композиторські технології в музичній практиці американського ігрового кінематографа: автореф. дисертації на здобуття наукового

ступеня кандидата мистецтвознавства. Київ, 2019. 17 с. URL: leontyev-disertatsiya.pdf

3. Нолан К. Дюнкерк [Фільм]. Warner Bros. 2010. URL: <https://uakino.me/filmy/genre-action/704-dyunkerk.html>

4. Нолан К. Інтерстеллар [Фільм]. Warner Bros. 2014. URL: https://uakino.me/filmy/genre_adventure/4-nterstellar.html

5. Нолан К. Початок [Фільм]. Warner Bros. 2017. URL: <https://uakino.me/filmy/genre-action/2-pochatok.html>

6. Сечіна К. Музика в кіно: засоби впливу та приховані сенси. 2019. URL: <https://moviegram.com.ua/music-in-cinema/>

7. Cabak Rédei A. Film, music, and experimental psychology: Reflections and further directions. *Music and the Moving Image*. 2015. № 8 (2). С. 81–86. URL: <http://dx.doi.org/10.5406/musimoviimag.8.2.0081>

8. Hoffman R. (n.d.). What is the function of film music? *Exploring Film Scores*. 2018. URL: <https://musicbeginsnow.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/01/functions-of-music-in-films-4c2baeso.pdf>

9. Mera M., Stumpf S. Eye-tracking film music. *Music and the Moving Image*. 2014. № 7 (3). P. 3–23.

10. The role of music in film: How soundtracks enhance storytelling. *Novecore*. 2023. URL: <https://blog.novecore.com/the-role-of-music-in-film-how-soundtracks-enhance-storytelling/>

REFERENCE

1. But O. Dramaturhichni funktsii ta kontseptsii kinomuzyky. *Kinoteatr*. 2010. № 2. URL: http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1284

2. Leontiev S. Kompozytorski tekhnolohii v muzychnii praktytsi amerykanskoho ihrovoho kinematohrafa: avtoref. dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata mystetstvoznavstva. Kyiv, 2019. 17 s. URL: leontyev-disertatsiya.pdf

3. Nolan K. Diunkerk [Film]. Warner Bros. 2010. URL: <https://uakino.me/filmy/genre-action/704-dyunkerk.html>

4. Nolan K. Interstellar [Film]. Warner Bros. 2014. URL: https://uakino.me/filmy/genre_adventure/4-nterstellar.html

5. Nolan K. Pochatok [Film]. Warner Bros. 2017. URL: <https://uakino.me/filmy/genre-action/2-pochatok.html>

6. Sechina K. Muzyka v kino: zasoby vplyvu ta prykhovani sensy. 2019. URL: <https://moviegram.com.ua/music-in-cinema/>

7. Cabak Rédei A. Film, music, and experimental psychology: Reflections and further directions. *Music and the Moving Image*. 2015. № 8 (2). S. 81–86. URL: <http://dx.doi.org/10.5406/musimoviimag.8.2.0081>

8. Hoffman R. (n.d.). What is the function of film music? *Exploring Film Scores*. 2018. URL: <https://musicbeginsnow.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/01/functions-of-music-in-films-4c2baeso.pdf>

content/uploads/2018/01/functions-of-music-in-films-4c2baeso.pdf

9. Mera M., Stumpf S. Eye-tracking film music. *Music and the Moving Image*. 2014. № 7 (3). R. 3–23.

10. The role of music in film: How soundtracks enhance storytelling. *Novecore*. 2023. URL: <https://blog.novecore.com/the-role-of-music-in-film-how-soundtracks-enhance-storytelling/>